

Орищенко О. А., Смецька Н. М. Види та форми агресії самотніх та несамотніх осіб. Проблеми сучасної психології особистості: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів. Випуск 5. (14 травня 2015 р.). – Одеса: Лерадрук, 2015. – С. 139 - 143.

УДК 159.922

ВИДИ ТА ФОРМИ АГРЕСІЇ САМОТНІХ ТА НЕСАМОТНІХ ОСІБ

*Орищенко О. А., кандидат психологічних наук, доцент,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського (Україна, м. Одеса)*

*Смецька Н. М., слухачка ВПК зі спеціальності «Психологія»
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського (Україна, м. Одеса)*

РЕЗЮМЕ

ВИДИ ТА ФОРМИ АГРЕСІЇ САМОТНІХ ТА НЕСАМОТНІХ ОСІБ

О. А. Орищенко, Н. М. Смецька

В статті представлені результати теоретико-емпіричного дослідження особливостей проявів агресії осіб з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності. Встановлено, що особи з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності, відрізняються схильністю виражати негативні переживання у вигляді різних видів та форм агресії.

Ключові слова: суб'єктивне відчуття самотності, агресія, агресивність.

РЕЗЮМЕ

Виды и формы агрессии одиноких и неодиноких лиц

О. А. Орищенко, Н. М. Смецькая

В статье представлены результаты теоретико-эмпирического исследования видов и форм агрессии лиц, различающихся уровнем субъективного ощущения одиночества. Установлено, что лица, различающиеся уровнем субъективного ощущения одиночества, склонны к выражению

негативних переживаній посредством різних видів і форм агресії.

Ключевые слова: суб'єктивне ощущение одиночества, агрессия, агрессивность.

SUMMARY

TYPES AND FORMS OF AGGRESSION LONELY AND NESMITH PERSONS

O. A. Oryshchenko, N. M. Smecca

The article presents the results of theoretical and empirical studies of types and forms of aggression individuals with different levels of subjective feelings of loneliness. It is established that individuals with different levels of subjective feelings of loneliness, differ in the tendency to Express negative emotions in the form of various kinds and forms of aggression.

Keywords: subjective feeling of loneliness, aggression.

Метою даного повідомлення є аналіз результатів теоретико-емпіричного дослідження особливостей видів та форм агресії осіб з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності.

Традиційно самотність розглядається у психологічній літературі як переживання людиною її відірваності від спільноти людей, родини, історичної реальності, гармонійного природного буття [3].

Під агресією розуміється мотивована деструктивна поведінка, яка суперечить нормам та правилам співіснування людей у суспільстві, завдає шкоди об'єктам нападу, фізичного збитку людям або викликає в них психологічний дискомфорт (негативні переживання, стан напруги, страху, пригніченості тощо). Агресивність трактується і як властивість людини бути агресивною, і як її внутрішня готовність до агресивних дій, які можуть і не бути актуалізованими [1].

Дослідження проводилося на базі Відділення перепідготовки кадрів зі спеціальності “Психологія” Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. В ньому брало участь 59 слухачів зазначеного факультету віком від 23 до 45 років.

Емпіричне дослідження здійснено за допомогою наступних психодіагностичних методик: а) “Методика діагностики форм і видів агресії” (А. Басса та А. Дарки; адаптація А. К. Осницького) [2]; б) “Методика діагностики рівня суб’єктивного відчуття самотності” (Д. Рассел – М. Фергюсон) [2].

Обробка отриманих емпіричним шляхом даних здійснювалася за допомогою кількісного (кореляційного; SPSS 10. 0) та якісного (методи «асів» та “профілів”) аналізів.

В результаті кореляційного аналізу нами було виявлені статистично значущі зв’язки між показниками самотності та показниками, що відображають різні види та форми агресії. Данні кореляційного аналізу підтвердили можливість зіставляти психологічні характеристики, що нами вивчаються, та дозволили здійснити якісний аналіз емпіричних результатів.

За допомогою методу «асів» було виділено 3 групи досліджуваних з різним рівнем суб’єктивного відчуття самотності, а саме:

- 1) група досліджуваних з *високим рівнем суб’єктивного відчуття самотності* (ВСВС);
- 2) група досліджуваних із *середнім рівнем суб’єктивного відчуття самотності* (ССВС);
- 3) група досліджуваних із *низьким рівнем суб’єктивного відчуття самотності* (НСВС).

Індивідуально – психологічні відмінності в проявах агресії осіб, що відрізняються рівнем суб’єктивного відчуття самотності, виявлялися за допомогою методу «профілів».

На малюнку 1 представлені профілі 3-х груп досліджуваних: з високим (ВСВС), середнім (ССВС) та низьким (НСВС) рівнем суб’єктивного відчуття самотності. Значення кожної крапки на профілі виявляє собою середньо-арифметичну відповідного показнику агресії всіх членів певної типової групи.

На осі ОХ представлені показники видів та форм агресії, а саме: (ФА) фізична агресія; (ВА) вербальна агресія; (ОА) опосередкована агресія; (Н)

негативізм; (Р) роздратування; (П) підозрілість; (О) образа; (ПП) відчуття провини або аутоагресія; (ІА) загальний індекс агресивності; (ІВ) індекс ворожості. На осі ОУ - їхні значення, що виражені у процентилях. Середня лінія ряду проходить крізь 50-й перцентиль.

Значення, які знаходяться вище середньої лінії ряду, характеризують тенденції до позитивного полюсу. Значення вище 75 перцентилу характеризують яскраву вираженість даної властивості. Значення показників нижче середньої лінії ряду свідчать про тенденцію до від'ємного полюсу, тобто – про слабку вираженість певної властивості. Значення нижче за 25 перцентиль свідчать про її відсутність.

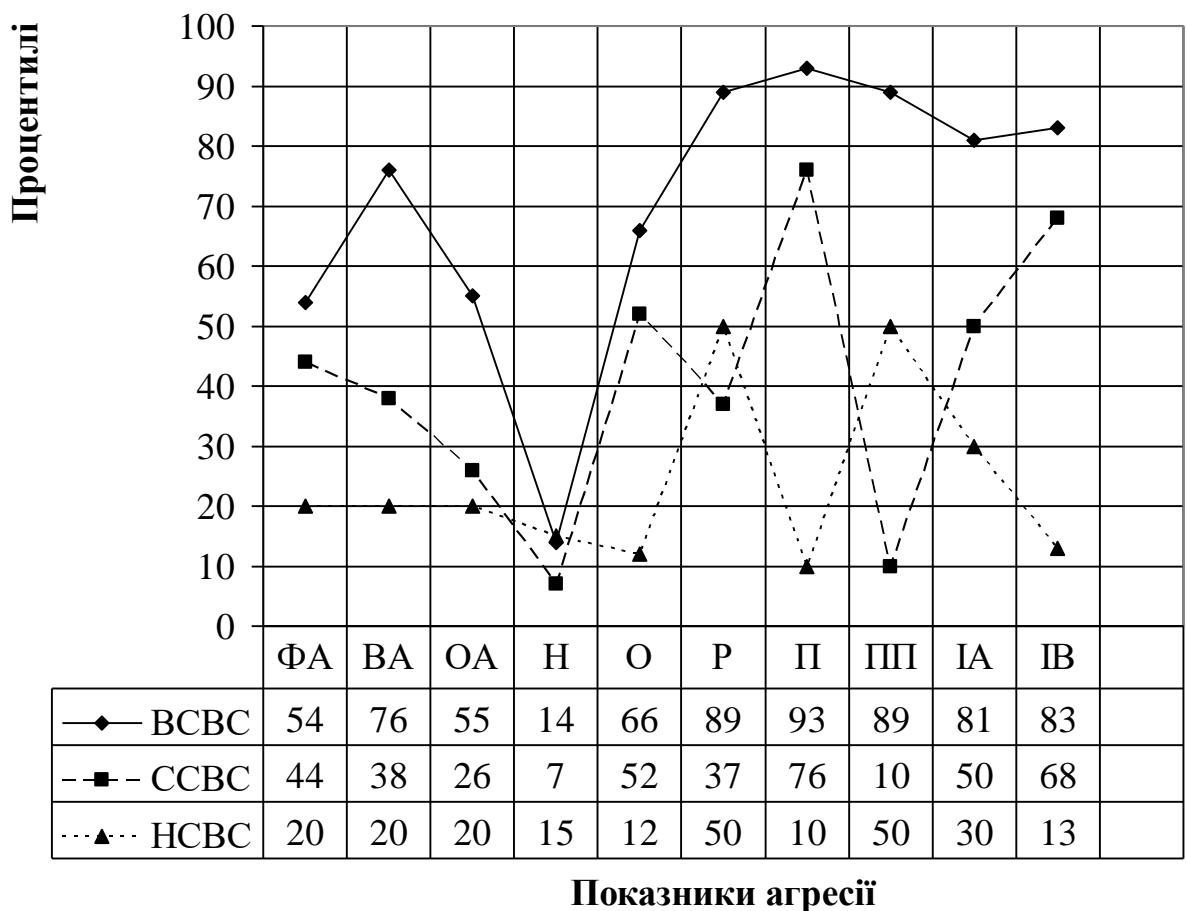

Рис. 1. Профілі показників агресії осіб з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності

Аналіз відповідних профілів дозволяє описати специфіку у проявах агресії груп досліджуваних, що відрізняються рівнем суб'єктивного відчуття самотності.

Отже, представники *групи з високим рівнем суб'єктивного відчуття самотності (BCBC)* характеризуються образливістю, підозрілістю, недовірливим ставленням до людей, яке імовірно, підпитується установкою, що інші люди завжди намагаються нашкодити їм (П+; О+). Самотнім досліджуваним часто властива роздратованість, яка нерідко призводить до грубості, образ на адресу оточення (Р+; ВА+). Можливе, саме така поведінка в спілкуванні з іншими людьми постійно породжує в представників цього типу почуття провини (ПП+). Яскравою ознакою таких особистостей є нездатність до негативізму, оскільки вони не схильні до опозиційної форми поведінки (Н-).

Досліджувані із середнім рівнем суб'єктивного відчуття самотності (CCBC) відрізняються образливістю (О+), недовірою до людей, підозрілістю (П+). На відміну від самотніх особистостей, представники цієї групи ніколи не почуваються винними (ПП-), напевно тому, що ніколи відкрито не виявляють агресії або негативізму (ФА-; ВА-; ОА-; Н-).

Особи з низьким рівнем суб'єктивного відчуття самотності (HCBC) характеризуються підвищеною роздратованістю, що виявляється в готовності в певних ситуаціях проявитися у підвищеної збудливості, гарячкості, запальності (Р+). Напевно, саме почуття провини (ПП+), що дуже характерно для цих особистостей, на відміну від досліджуваних попередньої групи, є «розплатою» за ці бурхливі переживання. Крім цього, таких особистостей відрізняє несхильність до образ (О-), підозр (П-) та негативізму (Н-).

Висновки:

1. Емпірично виявлені групи досліджуваних з різним рівнем (високим, середнім та низьким) суб'єктивного відчуття самотності.
2. Встановлено, що особи з різним рівнем суб'єктивного відчуття самотності, відрізняються схильністю виражати негативні переживання у вигляді різних видів та форм агресії (тобто специфікою кількісно-якісного

сполучення показників агресії).

ЛІТЕРАТУРА

1. Егоров А. Ю., Расстройства поведения у подростков: клинико-психологические аспекты / А. Ю. Егоров, С. А. Игумнов. – СПб.: Речь, 2005. – 436 с.
2. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика: [методики и тесты] / Д. Я. Райгородский. - Самара: Издательский дом “БАРАХ – М”, 2000. – 672 с.
3. Куница В. Н. Межличностное общение: [учебник для вузов] / В. Н. Куница, Н. В. Казаринова, В. М. Погольша. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.